

להפצת תורתו של הגה"ק
רבי הלל פאללאק זצלה"ה
אבדק"ק סאטמר ענגען
בעל ה'קודש הילולים'

פרי קודש הילולים

בס"ד | פרשת בלק תשפ"ד | גליון מס' 121 | שנה ג'

דברי תורה

עפ"י הספה"ק "קודש הילולים"

בלעם זכה לנבואה רק מפני שכך רצה הקב"ה ולא מצד מעלתו

וַיִּפְתַּח ד' אֶת פִּי הָאֲתוֹן וּגְו' (במדבר כב, כח).

ולכן פתח ד' את פי האתון ודיברה אל בלעם, כדי להראות לו, "מי שם פה לאדם" (עיין רמב"ן כב, כג), ועד שאתה מתגאה בכך פיד, הרי אף לאתון יכול השי"ת באומות העולם נביא, כדי שלא יהא להם פתחון פה לומר, אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב (רש"י לעיל פס' ה ד"ה ארץ בני עמו).

נראה לבאר הרמז בזה, שה"י בלעם מתגאה בכך שהוא יודע דעת עליון וכוחו בפיו, והוא לא שם על לבו שהגדולה אינה משלו, אלא שרצה הקב"ה שיהי באומות העולם נביא, כדי שלא יהא להם פתחון פה לומר, אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב (רש"י לעיל פס' ה ד"ה ארץ בני עמו).

גם אלו שאינם ראויים לכך זוכים להשראת השכינה כשיש בהם מידת הענוה

לֹא הִבִּיט אֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל ד' אֶלְקֵינוּ עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ (במדבר כג, כא).

הנה אמרו חז"ל (ראש השנה לג, ב), שהתרועה מרמזת על ילולי ילל, הוא הלב נשבר בתשובה. וזהו הרמז בפסוק, "ד' אלקינו עמו", שמשרה שכינתו עליהם, כאשר "תרועת מלך בו", שבני ישראל הם בעלי לב נשבר ומתנהגים בענוה ושפלות הרוח המרומזים בתרועה. אז אכן "לא הביט און ביעקב וגו'", אפילו שהן עוברין על דבריו, שבזכות מידת הענוה שלהם, "אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן, שהם עוברים על דתו".

פירש רש"י, לא הביט הקב"ה און שביעקב, שכשהן עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן, שהם עוברים על דתו.

יש להבין, איך יכול להיות ש"אינו מדקדק אחריהם להתבונן וכי שהם עוברים על דתו", הרי אמרו חז"ל (בבא קמא ג, א), "כל האומר הקב"ה וותרן הוא וותרו חייו".

אכן זהו לבינונים שבישראל המכונים "יעקב", עליהם הוא אומר "לא הביט און", שבזכות מידת הענוה שלהם אינו מביט לחסרונותיהם. אולם ל"ישראל" בעלי המדרגה הגבוהה, היינו הצדיקים שכל מעשיהם לשם שמים, ואף העניינים שנראים כמו עון, כמו לקיחת הבכורה והברכות מעשו, אינם באמת עון, עליהם הוא אומר "ולא ראה עמל בישראל", דאפילו אם הביט, לא ראה עמל, כי הכל מצוות.

ונראה לתרץ, דכאשר האדם מתנהג בענוה ושפלות, הקב"ה משרה שכינתו עליו, אפילו אם עבר על דבריו. וכמו שכתוב (ישעי' נז, טו), "כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים". ופירש רש"י, "מרום וקדוש, אני שוכן, ומשם אני עם דכא ושפל רוח, שאני מרכין שכינתי עלי".

משה חשש שישראל יהרגוהו כמו שחשש אהרן בחטא העגל

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר וּגְו' (במדבר כה, ז).

במקדש ד' כהן ונביא, ולא הויה להו תקנתא לעולם, מוטב דליעבדו לעגל אפשר הויה להו תקנתא בתשובה". והבין פנחס שמטעם זה גם משה שותק עתה, כי חשש שיהרגוהו ישראל, וכדאמרו חז"ל (סנהדרין פב, א), "אילו נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו, שהרי רודף הוא", ואז ח"ו לא תהא להם תקומה.

איתא בגמ' (סנהדרין פב, א), "מה ראה, אמר רב, ראה מעשה ונזכר הלכה. אמר לו, אחי אבי אבא, לא כך לימדתני ברדתך מהר סיני וכו'". ויש לדקדק, מה זה שאמר פנחס "אחי אבי אבא", מאי נפק"מ בזה.

ולכן אמר פנחס, אני אלך ואקנא. כי אתה משה, בהיותך אחי אבי אבא אהרן, אינך רוצה לגרום ח"ו שלא תהי תקומה לשונאיהם של ישראל.

ונראה לתרץ, דלכאורה יש להבין, איך לא חשש פנחס להיות מורה הוראה בפני רבו, שחטא זה גרם מיתה לנדב ואביהוא (עיין עירובין סג, א; ה"ד ברש"י ויקרא י, ב). אלא מכיון שראה את משה שותק, "ראה מעשה ונזכר הלכה", שנזכר באבי אביו אהרן הכהן ששתק במעשה העגל, כשבאו אליו העם ואמרו (שמות לב, א) "עשה לנו אלהים" וגו'. וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ז, א) על הכתוב (שם פסוק ה) "וירא אהרן ויבין", "ראה חור שזבוח לפניו, אמר, אי לא שמענא להו, השתא עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקיים בי (איכה ב, ט) "אם יהרג

ובזה יובן מה דאיתא בזה"ק (דף ריו, א ד"ה רבי שמעון), שפרחה נשמת פנחס ונכנסה בו נשמת נדב ואביהוא. כי הם מתו מפני שהורו הוראה בפני רבם, ופנחס תיקן זה?.

1. כדאיתא בזה"ק על פסוק זה (תיגרי, ב), "תרין דרגין אינון יעקב וישראל, בקדמיתא יעקב ולבתר ישראל. ואף על גב דכולא חד, תרין דרגין אינון. דהא דרגא עלאה ישראל הוא וכו'".
2. וסיים רבינו הגה"ק זצ"ל וכתב על פירושו, "ונהנית בזה".

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
קודש הילולים ח"א עמ' ז'

ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד (במדבר כד, כ).

בספר "מגלה עמוקות" כתב רמז, עמלק ראשי תיבות עימרם משה לוי קהת, וסופי תיבות שלהם מית"ה.

עמלק וגו'.

וזהו "ראשית גוים עמלק", ה"ראשית" כלומר הראשי תיבות של "עמלק" הם עימרם משה לוי קהת, שעדיף לקבל את המוסר מהמנהיגים שעמדו להוכיח את העם. אבל אם אין שומעים להם, אזי "ואחריתו היינו הסופי תיבות של שמות הצדיקים הנ"ל הם מית"ה, שהקב"ה מעמיד להם אויבים כהמן ועמלק. אמנם אחריתם של אותם רשעים הוא "עדי אובד", כמו שהיה אצל עמלק והמן.

ונראה לפרש, דהנה השי"ת מעמיד לבני ישראל מנהיגים שייסרו אותם להחזירם למוטב. ואם אינם שומעים להם, מעמיד להם מלך שגזרותיו קשות כהמן (סנהדרין צו, ב), וגדולה הסרת הטבעת יותר מיסורי הנביאים (מגילה יד, א). והראשון להיות המייסר הוא עמלק, כמו שאמרו חז"ל (הרד"ב ברש"י שמות יז, ז) על סמיכות הפסוקים, "ועל נסותם את ד' לאמר היש ד' בקרבנו אם אין וגו' ויבא

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

שני טעמים לאיסור שלא יהיו פתחיהם מכוונים זה כנגד זה

מקנא בחלק חבריו, ואינו נושא עין לחצרו ולביתו של חברו. ועל כן היו ישראל ראויים שתשרה השכינה עליהם, כיון שהיו שמחים בחלקם, ולא נשאו עין לפתחי חבריהם. ומשבט יוסף מוכח, שמטעם זה הקפידו שלא יהיו פתחיהם מכוונים, ולא משום חשש עין הרע.

וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים.

פירש רש"י, 'שוכן לשבטיו', ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינו מעורבין. ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חברו, עכ"ל. וצריך להבין, מנין לדרוש שתי דרשות על המילים 'שוכן לשבטיו'.

אך כל זה הוא רק אם נאמר שהשבטים לא היו מעורבים, אז יש ראייה משבט יוסף, ששכן לעצמו ואעפ"כ לא היו פתחיהם מכוונים. אבל אם השבטים היו מעורבים, אז אין ראייה משבט יוסף, כי יש לומר ששכניהם שהיו משבטים אחרים הקפידו על כך, כדי שבני יוסף לא יתנו בהם עין הרע.

והנה יש ב' טעמים לאיסור, שלא יהיו הפתחים מכוונים (ב"ב ס). האחד, כדי שלא יזיק את חבריו בהיזק ראייה, ולא יבוא להסיג את גבול חברו במשא ומתן וכד'. והטעם השני, משום עין הרע, שלא יתן עין רעה בממונו ובבניו של חברו. ולכאורה יש לומר שהעיקר כטעם הראשון, שהרי זרעו של יוסף לא שלט בהם עין הרע (ברכות כ ועוד), ואעפ"כ לא היו פתחיהם מכוונים. אלא ודאי צריך לומר שעיקר הטעם הוא כדי שלא יסיג גבול רעהו.

ולפי זה יתורץ מנא לן לדרוש שתי דרשות מהפסוק 'שוכן לשבטיו'. כי רישא דקרא, 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל וגו', משמעותו רק שראה שאין פתחיהם מכוונים, שאת זה היה יכול לראות. אבל שכל שבט שכן בנפרד לא היה יכול לראות בעיניו, אלא נתגלה לו בנבואה, כמו שסיים הפסוק, 'ותהי עליו רוח אלקים' [ותרגם אונקלוס, 'ושרת עליו רוח מן קדם ה']. וכיון שלא היו מעורבים, ואעפ"כ גם בני יוסף הקפידו שלא יהיו פתחיהם מכוונים, מוכח שעיקר הטעם הוא משום שהיו שמחים בחלקם ולא נשאו עין לרכוש חבריהם. וזהו שדרשו עוד מדיוק הפסוק 'ותהי עליו רוח אלקים', 'ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה'. וקל להבין.

והנה סיום דרשה זו בגמרא (ב"ב שם) הוא, 'ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה. אמר, ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה'. ופירשו התוס', מסיפיה דקרא דריש, דכתיב 'ותהי עליו רוח אלקים' [כלומר, דעליו קאי על ישראל, שראה בלעם את ישראל 'שוכן לשבטיו', אמר, שראוי שתהא על ישראל רוח אלקים; מהרש"א שם]. ומי הוא הראוי להשראת השכינה, אמרו חז"ל, אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר (נדרים לח). ואיזהו עשיר, השמח בחלקו (אבות פ"ד מ"א). שהוא אינו

דברי ברכה

מזל טוב לצאצאי רבינו הגה"ק זצ"ל

הרב חיים יהושע זאב אורן הי"ו
ולחתנו הרה"ח אברהם זענגער הי"ו
לרגל הולדת הנכד-הבן
הרה"ח הלל מרדכי הוס הי"ו
ולבנו הרה"ח אהרן משה הי"ו
לרגל הולדת הנכד-הבן
הרה"ח אליעזר פולק הי"ו
ולחתנו הרה"ח מרדכי הורביץ הי"ו
לרגל הולדת הנכד-הבן

הרה"ח משה צבי בנימין הי"ו
ולחתנו הרב חיים הערש אייזנבאך הי"ו
לרגל אירוסיה הנכד-הבן החתן יצחק ני"ו
עב"ג הכלה בת הרב משה שוועלנד הי"ו
הרה"ח חנינא צבי פרקש הי"ו
ולבנו הרה"ח מאיר הי"ו
ולבנו הרה"ח משה אשר הי"ו
לרגל הולדת הנין-הנכד-הבן ני"ו

יהי רצון שיזכו לרווחת מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה לתפארת אבות, הם וכל משפחתם, ויתקיים בהם במהרה "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", אמן.

לעילוי נשמת

הרה"ג יחיאל יוסף
בהגה"צ בנימין זאב
קרויס זצ"ל
נלב"ע ט"ו תמוז תשי"ז

*

הרה"ח צבי
ב"ר אברהם אליעזר
הוס ז"ל
נלב"ע י"ח תמוז תשנ"ח
תיזכר לטובה פעולתו למען
שימור הצינור הק' בסארעגען.
דברים לזכרו בגליון מס' 20

ת נ צ ב ה

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קודש הילולים בהקדמה)